

Jovana Bokan*
*Univerzitet u Banjoj Luci –
Fakultet političkih nauka*

Superpovezani: internet, digitalni mediji i tehno-društveni život

Čejko, Meri (2019).
Superpovezani. Beograd: Clio

Meri Čejko je profesorka sa dugogodišnjim iskustvom u proučavanju uticaja interneta i digitalnih tehnologija. Plod njenih opsežnih analiza, između ostalog, jeste i knjiga „Superpovezani”, čiji naslov u potpunosti odražava sadržaj i objašnjava aktuelnu i kontroverznu problematiku nastalu bezgraničnim potencijalima mreže čiji su ishodi uticaja paradoksalni i upitni. Čejko se svrstava u grupu tehnootimističkih futurologa braneci svoju glavnu tezu o superpovezanoj tehno-društvenoj budućnosti koju autorka namjerno piše

sa crticom podjednako naglašavajući bitnost oba dijela izraza. Već tu se vidi autorkin istančani nerv u pogledu semantičkog određenja svake analizirane pojave, svjesna koliko je tanka nit između objektivnog i manipulativnog, mitizovanog poigravanja značenjem. Ona svoja predviđanja temelji na nastojanjima da pažljivim bilježenjem i odabirom adekvatne i neobojene terminologije dočara postojeće stanje, zbog čega će neki reći da ona više opisuje nego što predviđa. Ova jasno strukturisana i interno dosljedna knjiga u deset poglavlja čitaoce upoznaje sa istorijskom pozadinom uslova za rađanje i nastanak mreže ne izvlačeći iz konteksta sve premise koje se provlače kroz knjigu. Čejko upotrebljava novoskovane izvedenice za pojedine novonastale tehnološke fenomene, u čemu se ogleda značaj knjige u domenu studentskog i profesionalnog izučavanja, ali ona pruža u dobu umreženog individualizma i dopaminskih ushićenja svojevrsne putokaze i ostalom čitalištu kako koristiti tehnologiju na pametan način kako ona ne bi iskoristila ljude.

Knjiga prednost ustupa sociološkim kategorijama, međutim, njen kvalitet je njena interdisciplinarnost zbog toga što prije svega pruža uvid u procese redefinisanja novinarstva

* jovanaabokan@gmail.com

kao profesije objašnjavajući neopodno izmjene u postavljanju dnevnog reda od strane kreatora sadržaja koji od sada moraju računati na to da publika bira format iskustva koji joj najviše odgovara i u tome se ogleda aktivnost konzumenata, ali, sa druge strane, publika je sve pasivnija, utopljena u spirale jednoličnosti zahtijevajući od vijesti da one njih same pronađu, umjesto obrnutog mehanizma. U vezi je i sa aktuelnom pričom o data i konstruktivnom novinarstvu. Autorka napominje čitaocima kako je digitalni život proširena ruka stvarnosti usaglašavajući se sa tezom Nejtana Džegersona koji priča o tehnološki zasićenom društvu u kojem ljudi i dok su oflajn trpe uticaje onlajn navika da se bude neprekidno povezan. Participativna internet kultura funkcioniše po „lajk principu“ uzajamnog davanja, ali i po čovjekovoj dobro znanoj voajerističkoj sklonosti da motri na druge. U toj digitalnoj sferi višestrukih identiteta, kako autorka napominje, duboko osjećamo ambijentalnu sveprisutnost gradeći veze u sociomentalnom okruženju opažajući blizinu naših sagovornika uz mogućnost da slabe odnose onlajn sfere pretvorimo u dublje i snažne u oflajn sferi. Mrežni mrak podstiče lakoću otkrivanja informacija o korisniku. Ali nevidljivost takođe može poslužiti i kao paravan i zamka za brojne opasnosti kojima su korisnici izloženi, a one sežu od nerješениh pitanja autorskih prava, preko lažnih vijesti, podrivene privatnosti, klimavih identiteta, pa sve do nasilja kao krajnjeg oblika uznemiravanja. Politikološki je značajna jer objašnjava i promjene

medijskih narativa u političkom inženjeringu. Takođe dobar dio poglavlja tiču se etike i psihologije.

Čejko analizira, opisuje i informiše nas sveobuhvatno o pojmovima obećanim u uvodu, ali nije uspjela da se odupre manjkavosti svojih prethodnika u pristupu ovim temama za koje je specifičan neadekvatan teorijski okvir koji se još uvijek temelji na raspravi i navođenju prethodnih nalaza, što je poprilično jednostavno u odnosu na svrhu kojoj bi trebalo težiti – a to je moć opovrgljivosti i kritike pozadinskih procesa. U tom pretjerano optimističkom pristupu čitalac stiče utisak beskorisnosti postavljenih pitanja koja imaju funkciju ispunjavanja praznog prostora bez najmanjih naznaka da će se na njih skoro odgovoriti i bez pružanja potencijalnih rješenja barem informativno, ako ne i kritički kako žonglirati između naivnosti i paranoje. Postavlja se pitanje da li išta drugo osim aktivnog konzumiranja medija igra ulogu u superpovezanosti i izmjeni naših ličnih percepcija, što je redukcionizam njegov izlaganja. Naizgled prejednostavni standardi kategorisanja konzumenata društvenih mreža, u smislu da ih svi na jednak način i jednako vrijeme koristimo, takođe je redukcionizam uz odsustvo adekvatnih metoda da objasni odnose superpovezanosti u virtuelnom svijetu koja se prebacuje i na fizičku realnost. Nažalost, fizička i virtuelna stvarnost koliko se prožimaju i koliko se nadovezuju, toliko se i razlikuju još uvijek jer virtuelna svídanja neće nužno prerasti i u fizička. Autorka nastoji o ovoj temi pričati iz naučne perspektive, ali stavovi

u vezi sa tehnologijom koju i sami upražnjavamo su dijelom pod pritiskom fenomenološke prizme gledanja, kao i političke okolnosti prostora na kojem stvara i društvenog okruženja, sa pokušajem da se za mjestimično i za trenutke osvrne i na zemlje koje digitalno zaostaju i produbljuju jaz. Knjiga pripada katalogu „Cliove“ „Multimedije“ i u dobroj mjeri je povezana sa knjigom „Antidruštvene mreže“ za koju ne bi bilo na odmet da se čita zajedno sa ovom knjigom bez obzira na njen nešto drugačiji stil pisanja i uži fokus analize. Ponekad kao potvrdu autorkinog izlaganja imamo samo pokušaje da se sjetimo nekog iz našeg okruženja na koga mediji utiču na opisani način jer je problematično pronaći statističke i empirijski potvrđene dokaze zbog nesvjesnosti velikog broja ljudi o načinu konzumiranja medija. Sistematičnost izlaganja autorke ne možemo dovesti u pitanje jer je uvažavala brojna prethodna istraživanja jasno se referišući na njih i navodeći njihove rezultate. Ova knjiga poziva na neobičnu interaktivnost i nakon čitanja jer autorka na kraju nudi i blog sa podkastima

koje je snimila i napisala kao dodatni pristup materijalu i dopunu poglavljima, kao i haštag na „Tviteru“ namjenjen za stalnu diskusiju o knjizi i njenu nadogradnju u formi drugog izdanja. Knjiga nesumnjivo unapređuje kompetencije u procesu demistifikovanja sadržaja koji nam se neprekidno nude u nizu preobražavajući naša svakodnevna iskustva i praveći kratku pauzu i otklon od konzumiranja ka analiziranju.

Iz izložene autorkine perspektive možemo zaključiti da tehnologija nije generator svih problema nego samo posrednik u njihovoj većoj vidljivosti. Mnogi problemi nisu posljedica tehnologije nego ugledanja na druge. Gidens kaže da novi društveni mediji uvijek imaju mogućnost da nastave priču pa nama ostaje da vidimo u kom smjeru će se priča o uticaju tehnologije račvati i kuda će nas odvesti eho-komore, prozumerizam, medijatizovano samoizražavanje i kultura vizuelnog koja ne poznaje barijere. Da li ćemo se morati prilagoditi tehnologiji kako ne bismo nestali i ima li u lakom povezivanju mnogo toga što nosi konotaciju tegobnog?